

Dziecko w Sieci

Zapobieganie wykorzystywaniu
seksualnemu dzieci w Internecie

PROFILAKTYKA, PREWENCJA, NOWA LEGISLACJA

DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

dawniej
Fundacja
Dzieci
Niczyje

Dziecko w Sieci

Zapobieganie wykorzystywaniu
seksualnemu dzieci w Internecie

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
03-926 Warszawa, ul. Walecznych 59
Tel. 22 616 02 68; biuro@fdds.pl; www.fdds.pl

Skład i opracowanie graficzne:
Olga Figurska, www.lunatikot.pl

ISBN 978-83-926185-7-7

Copyright © Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje)

Tekst publikacji jest dostępny na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.
Tekst licencji dostępny jest na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>.
Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.

Spis treści

Wstęp 2

Nowelizacja kodeksu karnego 3

„Dziecko w Sieci” – zapobieganie wykorzystywaniu
seksualnemu dzieci w Internecie 4

Proces uwodzenia dzieci w Internecie 6

Problem 6

Etapy groomingu 7

Ochrona prawna dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym
w Internecie 9

Zmiany w prawie wchodzące w życie 8 czerwca 2010 r. 11

Uprawnienia Policji 12

Zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego
dzieci w Internecie – działania Policji 14

Pomoc w sytuacjach wykorzystywania seksualnego dzieci
online 17

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 17

Dyżurnet 18

Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 19

Oferta edukacyjna programu „Dziecko w Sieci” 20

Oferta edukacyjna dla klas I-III szkół podstawowych 21

Oferta edukacyjna dla klas IV-VI szkół podstawowych 21

Oferta edukacyjna dla klas I-III szkół gimnazjalnych 22

Oferta dla profesjonalistów i rodziców – kurs-elearning 22

Standardy i procedury 23

8 czerwca 2010 roku weszła w życie nowelizacja kodeksu karnego, która penalizuje proceder uwodzenia dzieci w Internecie. Od tego dnia już nawet nawiązywanie w Internecie kontaktów z dzieckiem, których celem jest doprowadzenie do spotkania i wykorzystania seksualnego (z ang. *grooming*), jest przestępstwem. Kodeks karny przewiduje za przestępstwo tego typu do dwóch lat pozbawienia wolności (art. 200a § 2) lub nawet do trzech lat pozbawienia wolności, jeśli sprawca wykorzystał np. niewiedzę lub nieświadomość dziecka (art. 200a § 1).

Problem uwodzenia dzieci w Internecie istnieje, od kiedy tylko upowszechnił się dostęp do sieci. Z jednej strony młodzi internauci szukający nowych znajomych za pośrednictwem komunikatorów i serwisów społecznościowych, z drugiej – osoby o skłonnościach pedofilnych, dla których sieć jest doskonałym narzędziem, ogromnie ułatwiającym dostęp do potencjalnych ofiar.

Praktycznie wszystkie dzieci w wieku szkolnym w Polsce mają już dostęp do Internetu. Najmłodszy internauci bezrefleksyjnie podają w sieci informacje, które często pozwalają na ich odszukanie w świecie realnym. Według badań sondażowych, blisko 3/4 spośród najmłodszych internautów otrzymuje w sieci propozycje spotkania w świecie realnym. Ponad 1/4 skorzystała z niej co najmniej raz, zazwyczaj nawet nie informując o tym swoich rodziców (FDDS, Gemius 2006). Tym większym sukcesem jest więc wprowadzenie przepisów pozwalających na ściganie i karanie osób, których celem jest wykorzystanie dziecka, nawet jeśli nie doszło do niego w świecie realnym. Nowelizacja prawa to przede wszystkim nowe narzędzie w rękach wymiaru sprawiedliwości i policjantów, dotychczas skarżących się na bezsilność, nawet w przypadkach ewidentnych prób uwodzenia dziecka.

W niniejszej broszurze znajdą Państwo informacje o nowej odsonie kampanii „Dziecko w Sieci”, nowych regulacjach prawnych dotyczących uwodzenia dzieci online oraz działaniach profilaktycznych związanych z tym problemem, jak również możliwości uzyskania pomocy.

Nowelizacja kodeksu karnego

OBOWIĄZUJE OD 8 CZERWCA 2010

U

USTAWA z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny, ustawy — Kodeks postępowania karnego, ustawy — Kodeks karny wykonawczy, ustawy — Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw, Dziennik Ustaw 2009 nr 206 poz. 1589

(...)

Art. 200a. § 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2¹ lub art. 200², jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 200a. § 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 200b. Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

¹ Art. 197 kk § 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia: (...) 2) wobec małoletniego poniżej lat 15, (...) podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

² Art. 200. kk § 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. § 2. Tej samej karze podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

„Dziecko w Sieci” – zapobieganie wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w Internecie

O problemie, jakim jest nawiązywanie przez dzieci i młodzież kontaktów z osobami znanymi wyłącznie z sieci, zaczęto się w Polsce mówić ponad 5 lat temu. Przyczyniła się do tego w dużej mierze kampania poświęcona internetowej pedofilii, przeprowadzona pod hasłem „Nigdy nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie”. Jej głównym elementem był spot telewizyjny przedstawiający rozmowę na czacie 12-letniej Ani z dorosłym mężczyzną podającym się za jej rówieśnika o imieniu Wojtek. Z perspektywy czasu można mieć pewność, że była to jedna z najbardziej wyrazistych kampanii społecznych ostatnich lat. Według badań firmy Gemius z 2005 roku, dostrzegło ją ponad 70 proc. Polaków, tygodnik „Przekrój” uznał ją w 2009 roku za jedną z 20 reklam, które wstrząsnęły Polską po roku '89, a sam spot był wielokrotnie wykorzystywany jako ilustracja materiałów dotyczących zjawiska pedofilii w Internecie. Podobne kampanie, oparte o materiały przygotowane w Polsce, przeprowadzono również w 6 krajach Europy.

„Každy ruch w Internecie zostawia ślad”

Przekazy reklamowe z udziałem Ani i Wojtka powracają – tym razem pod hasłem „Každy ruch w Internecie zostawia ślad”. Celem kampanii jest uświadczenie lub przypomnienie sprawcom, również tym potencjalnym, że uwodząc dzieci w Internecie, popełniają przestępstwo. Kampania ma zwrócić uwagę na jeszcze jedną ważną kwestię w internetowych relacjach dziecko-dorosły – niezależnie od zachowania dziecka w takiej relacji, odpowiedzialność zawsze leży po stronie osoby dorosłej, a anonimowość jej działań jest tylko pozorna.

Kampania została zorganizowana przez FDDS, NASK, RPD wraz z głównym partnerem – Fundacją Orange, w ramach programu Safer Internet KE. Kampanii patronują: Komenda Główna Policji, Ministerstwo Edukacji, Rzecznik Rządu ds. Równego Traktowania oraz Urząd Komunikacji Elektronicznej. Działania realizowane w ramach programu wspiera firma ArcaBit, Wirtualna Polska, VA Strategic Communications oraz szereg partnerów medialnych.

Ważnym elementem kampanii, obok działań medialnych, jest promocja szerokiej oferty edukacyjnej adresowanej zarówno do dzieci i młodzieży, jak i rodziców oraz profesjonalistów. W dniu inauguracji kampanii uruchomiony został nowatorski kurs „Dziecko w Sieci”, szeroko omawiający problematykę wykorzystywania seksualnego dzieci w Internecie i innych form zagrożeń dla młodych internautów.

WARTO WIEDZIEĆ

45% internautów
w wieku 12-17 lat
było przez obce
osoby nakłanianych
w sieci do rozmów
wbrew swojej woli.
(FDDS, Gemius 2006)

Biuro kampanii:

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, 03-932 Warszawa, ul. Katowicka 31,
tel. 22 616 02 68, biuro@fdds.pl

Koordinator programu

„Dziecko w Sieci”:

Łukasz Wojtasik,
Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
lukasz.wojtasik@fdds.pl,
tel. 22 616 02 68, 502 036 512

Koordinator Polskiego

Centrum Programu

Safer Internet:

Anna Rywczyńska,
Naukowa i Akademicka
Sieć Komputerowa,
anna.rywczynska@nask.pl,
tel. 22 380 81 59

352 incydenty zakwalifikowane jako uwodzenie
dziecka w sieci zostały zgłoszone w pierwszych tygodniach
od chwili nowelizacji prawa.

Proces uwodzenia dzieci w Internecie

<Wojtek> hejka
<Ania_12> czesc
<Wojtek> masz ochote poklikać?
< Ania_12> może mam
<Wojtek> ile masz lat?
< Ania_12> 12 a ty?
<Wojtek> 15
<Wojtek>co lubisz?
< Ania_12> grać w siatkówkę
<Wojtek> ja teeż
<Wojtek> a w czym grasz?
< Ania_12> no..w szkole
<Wojtek> no ale w co jesteś ubrana?
< Ania_12> w t-shirt i legginsy?po co ci to?
<Wojtek> nic..tak pytam...

Problem

Zjawisko uwodzenia dzieci online, określane w anglojęzycznej literaturze przedmiotu terminem *grooming*, jest szczególną relacją tworzoną w Internecie pomiędzy osobą dorosłą a dzieckiem, w celu jego uwiedzenia i wykorzystania seksualnego. Seksuolodzy określają takie zachowania dorosłych jako typowe dla osób o skłonnościach do pedofilii.

Poprzez uwodzenie dziecka w Internecie sprawca może dążyć do spotkania z nim w świecie rzeczywistym i seksualnego skrzywdzenia lub wykorzystania go do tworzenia pornografii dziecięcej. Chociaż grooming nie zawsze kończy się kontaktem z ofiarą w świecie realnym, (np. w sytuacji, gdy dziecko nakłanianie jest do samodzielnego tworzenia pornografii), zawsze jest głęboką krzywdą wyrządzoną młodej osobie. Zdaniem terapeutów, konsekwencją uwiedzenia dziecka przez Internet są typowe objawy urazu psychicznego, charakterystyczne dla skutków wykorzystywania seksualnego.

Na niebezpieczne kontakty dzieci narażone są głównie poprzez zawieranie znajomości przy użyciu czatów (szczególnie tych, które pozwalają na połączenia wideo), komunikatorów internetowych (które dają poczucie intymnego kontaktu) oraz portali społecznościowych, na których młodzi użytkownicy ujawniają dużo informacji osobistych, mogących pomóc sprawcy w procesie uwodzenia.

Etapy groomingu

Dzieci często publikują w sieci zbyt wiele informacji na swój temat. Na tej podstawie sprawca może rozpoznać zainteresowania i potrzeby emocjonalne swojej potencjalnej ofiary. Proces groomingu zazwyczaj rozpoczyna się od pozytywnego, miłego kontaktu. Sprawca okazuje swoje zainteresowanie i pozorną troskę o nowo poznaną osobę. Nawiązuje do tematów atrakcyjnych dla dzieci na danym etapie rozwojowym. Chce sprawić, by ofiara poczuła się kimś ważnym, wyjątkowym, specjalnym. Ukrywa prawdziwe intencje. Zdarza się (choć nie jest to regułą), że ukrywa również swój prawdziwy wiek. Stopniowo zdobywa zaufanie dziecka.

<Wojtek> co porabiasz?
< Ania_12> a nic..
<Wojtek> opowiesz?
< Ania_12> ☹
<Wojtek> jestem twoim przyjacielem...
< Ania_12> koleżanki się ze mnie śmiały ☹
<Wojtek> ej, i tak myślę że jesteś super
< Ania_12> naprawdę?
<Wojtek> taak
<Wojtek> zrobię wszystko, żeby poprawić ci humor, zobaczysz...

Jednocześnie sprawca stara się zadbać o to, by nikt z otoczenia dziecka nie dowiedział się o ich relacji, np. słowami: *nasza przyjaźń jest wyjątkowa, żeby mogła trwać, musimy ją utrzymać w tajemnicy*. W podobny sposób próbuje obarczyć odpowiedzialnością za relację dziecko i wzbudzić w nim poczucie winy, które wzmacnia u dziecka postawę zamknięcia się na pomoc ze strony innych.

<Wojtek> to co jest między nami nigdy się nie powtórzy
< Ania_12> wiem
<Wojtek> chcesz to zniszczyć?
< Ania_12> Jeśli...ale..
<Wojtek> Jeśli im powiesz to oznacza koniec
<Wojtek> wszystko zepsujesz

Dziecko może być również osławiane z treściami pornograficznymi, prawdziwym wiekiem i wyglądem sprawcy. Zdarza się, że może stać się ofiarą zachowań, które stopniowo przybierają formy przemocy: uzależnienia,

izolacji, gróźb, obwiniania. W wielu sytuacjach sprawca manipuluje dzieckiem również poprzez wskazywanie na brak wyjścia z sytuacji.

Poprzez ciągły kontakt z ofiarą za pomocą czatu, e-maila, komunikatora lub telefonu komórkowego może doprowadzić do spotkania w świecie realnym lub uzyskania materiałów, które go interesują, np. wymuszenia na dziecku fotografowania się nago.

Zdarza się, że sprawca skracza czas poświęcony na uwodzenie dziecka, by przejść do etapu związanego z użyciem przemocy i jak najszybciej uzyskać pożądane efekty, np. doprowadzić do spotkania czy otrzymać zdjęcia nagiej ofiary.

Opracowała: Marta Wojtas, Fundacja D#-? ± ð Ęúe?0e° ± še!@

Ochrona prawna dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w Internecie

Dotychczasowe przepisy prawa karnego obowiązujące w Polsce niedostatecznie chroniły dzieci przed przestępstwami, którzy za pomocą Internetu dążyli do ich seksualnego wykorzystania. Dostosowywanie prawa do szybko zmieniającej się technologii jest procesem długotrwałym, stąd też penalizacja nowych kategorii przestępstw następuje zwykle po upływie znacznego czasu od momentu zaobserwowania problemu.

Na wprowadzenie ostatnich zmian w polskim prawie, których celem jest lepsza ochrona dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w Internecie, wywarły wpływ dwie podpisane przez Polskę konwencje Rady Europy:

- *Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości* z 23 listopada 2001 r., w której znalazły się nowe kategorie przestępstw związanych z produkowaniem, oferowaniem, udostępnianiem, rozpowszechnianiem, transmitowaniem oraz pozyskiwaniem pornografii dziecięcej za pomocą systemów informatycznych,

a także

- *Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych* z 25 października 2007 r.

Art. 23 tejże Konwencji stanowi:

„KaŹda Strona przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia karalności umyślnego składania dziecku, które nie ukończyło wieku określonego w wyniku zastosowania art. 18 ust. 2, przez osobę dorosłą za pośrednictwem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, propozycji spotkania w celu popełnienia przeciwko dziecku któregośkolwiek z przestępstw określonych na podstawie art. 18 ust. 1 lit. a lub art. 20 ust. 1 lit. a, w sytuacji gdy za taką propozycją idą faktyczne działania mające na celu doprowadzenie do takiego spotkania”.

Ten zapis legł u podstaw wprowadzenia do polskiego kodeksu karnego karalności tzw. groomingu, czyli próby uwodzenia dzieci za pomocą Internetu.

O ile konwencje Rady Europy są dokumentami o charakterze fakultatywnym, *Decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej*, (*Council framework Decision on*

combating the sexual exploitation of children and child pornography, 2004/68/WSiSW), z 22 grudnia 2003 r., ma charakter obligatoryjny dla wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Nałożyła ona na każde państwo członkowskie UE obowiązek podjęcia niezbędnych środków, gwarantujących poddanie karze następujących czynów popełnionych umyślnie (art.2, 3, 4):

zmuszania dziecka do prostytucji lub udziału w przedstawieniach pornograficznych³, jak również czerpania z tego zysku albo wykorzystywania dziecka w inny sposób do takich celów;

- a. nakłaniania dziecka do prostytucji lub udziału w przedstawieniach pornograficznych;
- b. uczestniczenia w czynnościach o charakterze seksualnym z udziałem dziecka.
 - i. z użyciem przymusu, siły lub groźby;
 - ii. w zamian za pieniądze lub inną formę wynagrodzenia jako opłaty za udział dziecka w czynnościach o charakterze seksualnym;
 - iii. poprzez wykorzystanie stosunku zaufania, władzy lub wpływu na dziecko.

oraz poddania karze następujących czynów popełnionych umyślnie, bez względu na to, czy dokonano ich z wykorzystaniem systemu komputerowego, jeżeli zostały popełnione bez uprawnienia:

- a. produkcja pornografii dziecięcej;
- b. dystrybucja, rozpowszechnianie lub przesyłanie materiałów z pornografią dziecięcą;
- c. dostarczanie lub udostępnianie materiałów z pornografią dziecięcą;
- d. nabywanie lub posiadanie materiałów z pornografią dziecięcą.

Zgodnie z decyzją ramową, każde państwo członkowskie ma podjąć niezbędne środki w celu penalizacji działań polegających na podżeganiu do lub pomocy w popełnieniu przestępstwa oraz niezbędne środki w celu zapewnienia poddania karze usiłowania popełnienia przestępstwa wobec dzieci. W art. 12 określono termin dostosowania prawa krajowego do decyzji ramowej – najpóźniej do 20 stycznia 2006 r.

Nowelizacja polskiego prawa wynikająca z ustawy z 24 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2008 nr 214 poz. 1344), oraz ustawą z dnia 5 listopada 2009 roku o zmianie ustawy – kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw, wprowadziła przepisy umożliwiające skuteczne zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci w Internecie, zgodne z wcześniej wymienionymi dokumentami międzynarodowymi.

³ Według definicji przyjętej na potrzeby niniejszej decyzji ramowej: >pornografia dziecięca< oznacza materiały zawierający treści pornograficzne, które przedstawiają lub prezentują: (1) rzeczywiste dziecko uczestniczące w czynności wyrażnie seksualnej lub poddające się takiej czynności, w tym lubieżne okazywanie narządów płciowych lub miejsc intymnych dziecka; lub (2) rzeczywistą osobę, która sprawia wrażenie, że jest dzieckiem, uczestniczącą lub poddającą się czynności określonej w ppkt 1; lub (3) realistyczne obrazy nieistniejącego dziecka, uczestniczącego lub poddającego się czynności określonej w ppkt 1. (przyp. red.)

Pierwsza ustawa, która weszła w życie 18.12.2008 roku, spowodowała dodanie w art. 202 kodeksu karnego po § 4a, § 4b w brzmieniu:

„Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.

Przepis ten dotyczy problemu pornografii wytworzonej z udziałem dzieci lub wykorzystującej wizerunek dziecka, będący efektem np. animacji komputerowej. W wyniku ciągłego udoskonalania grafiki komputerowej, stworzona „wirtualna” postać dziecka może być bardzo trudna do odróżnienia od postaci realnej. W myśl przepisów przed wprowadzeniem nowelizacji, ściganie produkcji tego typu obrazów, często o ewidentnie pornograficznym charakterze, nie miało podstawy prawnej.

§ 5 art. 202 kk otrzymał brzmienie:

„Sąd może orzec przepadek narzędzi lub innych przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstw określonych w § 1-4b, chociażby nie stanowiły własności sprawcy”.

Jeśli komputery, płyty CD, na których przechowywano bądź rozpowszechniano materiały pornograficzne z udziałem dzieci, nie należą do sprawcy, dzięki temu przepisowi mogą być konfiskowane w celu zabezpieczenia ich przez organy ścigania.

Także na mocy powyższej nowelizacji w art. 101 kodeksu karnego zmianie uległ czas przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym wobec małoletniego. Przedawnienie nie może obecnie nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez pokrzywdzonego 18 roku życia. Ideą tej zmiany jest umożliwienie skutecznego dochodzenia odpowiedzialności sprawcy po zgłoszeniu przez ofiarę, że przestępstwo miało miejsce, czasem nawet po wielu latach od chwili jego popełnienia. Osoby małoletnie często ukrywają fakt, że padły ofiarą przestępstwa, dopiero jako osoby dorosłe powiadamiają o tym fakcie. Przed nowelizacją z października 2008 roku, dla poszczególnych przestępstw termin przedawnienia był określony odrębnie, tj. od momentu popełnienia przestępstwa.

Zmiany w prawie wchodzące w życie 8 czerwca 2010 r.

Nowelizacja prawa, dokonana przez Sejm RP 5 listopada 2009 roku, obowiązująca od 8 czerwca 2010 roku, przewiduje między innymi, że:

Art. 191a. kk § 1. Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Nowoczesne narzędzia telekomunikacyjne (takie jak telefony komórkowe z możliwością rejestrowania obrazu i dźwięku) oraz kamery cyfrowe umożli-

wiają nagranie innych osób, także bez ich wiedzy. Czasem takie nagranie może zostać wykorzystane np. przez uczniów w szkołach w celu ośmieszenia rówieśnika (tzw. cyber-przemoc). Przepis ten umożliwia karanie za działania tego typu.

Art. 200a.Kk § 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzykania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Ten przepis koreluje z zapisami Konwencji z Lanzarote mówiącej o groomingu – przestępstwie polegającym na uwodzeniu dzieci. Już sam fakt nakłaniania dziecka do spotkania (na wszelkiego rodzaju forach internetowych, czatach, przy pomocy komunikatorów internetowych) w celu wykorzystania seksualnego, produkcji materiałów o charakterze pornograficznym, jest obecnie karany. Przy pomocy tego przepisu będzie można zapobiegać poważniejszym przestępstwom wobec dziecka, do których mogłoby dojść w wyniku jego kontaktu z przestępcą w świecie realnym.

Art. 200b. Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Tworzenie wszelkich stron internetowych lub innych materiałów propagujących pedofilię jest zatem zakazane.

Uprawnienia Policji

Ustawa o Policji umożliwia od 8 czerwca 2010 r. prowadzenie przez tę służbę działań wyprzedzających w stosunku do osoby mającej na celu popełnienie przestępstwa wobec małoletniego określonego w art. 200 oraz art. 200a. Policja może przeprowadzić tzw. prowokację. Funkcjonariusz, w oparciu o przepisy tego artykułu, może np. na forum internetowym podać się za

WARTO WIEDZIEĆ

68% młodych internautów przynajmniej raz otrzymało od osoby poznanej w sieci propozycję spotkania. (FDDS, Gemius 2006)

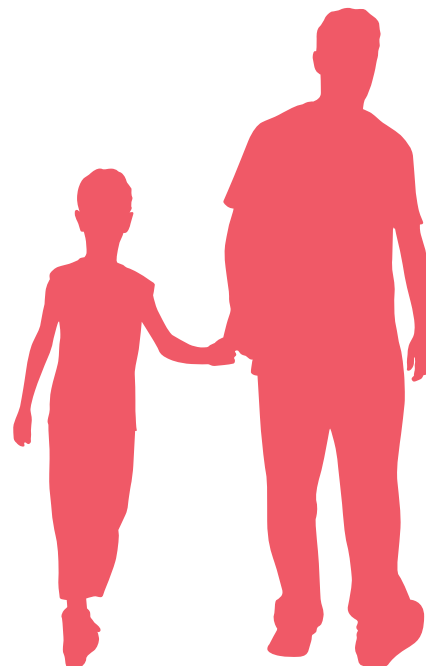
44% wzięło udział w takim spotkaniu, połowa z nich – samodzielnie. (FDDS, Gemius 2006)

osobę małoletnią, w celu sprowokowania przestępcy do nawiązania z nim kontaktu. Przepis ten, w połączeniu z art. 200a gwarantuje, że nie musi dojść do wykorzystania seksualnego dziecka w świecie rzeczywistym, by Policja mogła skutecznie ścigać przestępcę.

Art. 19. 1. Przy wykonywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych, podejmowanych przez Policję w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw:

2) określonych w (...) art. 200, art. 200a (...) Kodeksu karnego, gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że będą nieskuteczne lub nieprzydatne, sąd okręgowy, na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego albo na pisemny wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego miejscowo prokuratora okręgowego, może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną”.

Opracował: Rafał Lew-Starowicz, Biuro Rzecznika Praw Dziecka

Zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci w Internecie – działania Policji

Pedofilia i pornografia dziecięca to tylko niektóre formy wykorzystywania seksualnego dzieci w Internecie. Ze względu na wagę tego typu przestępstw, złożoność procesu prowadzącego do ich wykrycia oraz specyfikę prowadzenia postępowania z pokrzywdzonymi i świadkami, wymagają one rozwiązań systemowych, pozwalających na wykrywanie i skuteczne ich zwalczanie.

Z tego też powodu w polskich organach ścigania stworzono Centralny Zespół do walki z Handlem Ludźmi (w którego skład weszli przedstawiciele czterech biur Komendy Głównej Policji: Biura Kryminalnego, Centralnego Biura Śledczego, Biura Wywiadu Kryminalnego oraz Biura Prewencji i Ruchu Drogowego). Zadaniem zespołu jest m.in. koordynacja i nadzór nad działalnością zespołów do walki z pedofilią i pornografią dziecięcą powołanych w komendach wojewódzkich policji/Komendzie Stołecznej Policji, działalność prewencyjna (udział w kampaniach medialnych, konferencjach i spotkaniach mających na celu przybliżenie problemu oraz uświadomienie skali zagrożeń) oraz udział w organizowaniu międzynarodowych operacji przeciw przestępczości związanej z pedofilią i pornografią dziecięcą. W komendach wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji powołano analogiczne struktury – Wojewódzkie Zespoły do walki z Handlem Ludźmi, Pedofilią i Pornografią Dziecięcą. Do ich najważniejszych zadań należy prowadzenie rozpoznania dotyczącego zjawisk i zdarzeń związanych z pedofilią i pornografią dziecięcą oraz w środowisku internetowym (komunikatory, czaty, forum i listy dyskusyjne), postępowania przygotowawczych i spraw operacyjnych, jak również udział w międzynarodowych operacjach wymierzonych przeciwko pedofilii i pornografii dziecięcej.

Dzięki utworzeniu tych zespołów oraz przeszkoleniu funkcjonariuszy z komend miejskich i powiatowych nastąpiło skoordynowanie i usystematyzowanie działań policyjnych na poziomie zarówno krajowym, jak i międzynarodowym. Wymiernym rezultatem było przeprowadzenie od grudnia 2007 r. do maja 2010 r. 26 ogólnopolskich operacji, wymierzonych przeciwko pedofilii i pornografii dziecięcej. Operacje te bazowały na informacjach przekazanych przez zagraniczne instytucje policyjne i organy ścigania (m.in. Interpol, Europol, Eurojust), jak również uzyskanych dzięki pracy jednostek krajowych. W ich wyniku zatrzymano 1338 osób. Do chwili obecnej 314 z nich formalnie

przedstawiono zarzuty dotyczące obcowania płciowego lub dopuszczenia się innej czynności seksualnej z małoletnim poniżej 15 roku życia, jak również rozpowszechniania, utrwalania, sprowadzania i posiadania pornografii dziecięcej. Przeszukanych zostało 1221 mieszkań, firm i kafejek internetowych. Zabezpieczono 1668 komputerów, 900 wymiennych dysków twardych, ponad 110 tys. płyt CD i DVD, 35 osób zostało tymczasowo aresztowanych (a w sumie wobec 224 zastosowano środki zapobiegawcze).

W procesie skutecznego zwalczania pedofilii internetowej i przeciwdziałania rozpowszechnianiu pornografii dziecięcej niezbędna okazała się nowelizacja prawa, zezwalająca Policji na stosowanie metod pracy operacyjnej, efektywnie wykorzystywanych przez organy ścigania np. USA lub Kanady.

W nowelizacji prawa karnego, przyjętej ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. (Dz.U. 2009 nr 206 poz. 1589), do polskiego ustawodawstwa karnego oraz Ustawy o Policji wprowadzone zostały zapisy postulowane przez Policję, dające funkcjonariuszom nowe narzędzia służące zwalczaniu pedofilii. Nowelizacja kodeksu karnego wprowadza nowy typ przestępstwa (art. 200a kk), polegający na nawiązywaniu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej kontaktu z małoletnim poniżej 15 roku życia i podejmowaniu czynności zmierzających do spotkania z nim, w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 §3 pkt 2, art. 200 lub produkowania bądź utrwalania treści pornograficznych z jego udziałem. Jednocześnie w art. 19 ust. 1 pkt. 2 Ustawy o Policji czyn ten (art. 200a kk) dopisano do katalogu przestępstw, które mogą być objęte pracą operacyjną Policji. Nowelizacja ta staje się obowiązującym prawem po upływie *vacatio legis*, tj. od dnia 8 czerwca 2010 r.

Od 2008 roku Policja dysponuje specjalnym oprogramowaniem umożliwiającym monitoring Internetu pod kątem rozpowszechniania i ściągania pornografii dziecięcej w sieci. Pozwala ono na ujawnianie w sieciach p2p (peer2peer, służących do bezpośredniej wymiany plików) użytkowników udostępniających/rozpowszechniających pliki zawierające treści o charakterze niedozwolonym, w tym pornografię dziecięcą.

W ramach współpracy w zakresie zwalczania przestępczości internetowej skierowanej przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego, Policja kooperuje z NASK i FDDS realizującymi w Polsce program

POLICJA RADZI

Jeśli wiesz, że dziecko nawiązało z kimś bliski kontakt w sieci i jest on dla niego szkodliwy lub podejrzewasz to – skontaktuj się z najbliższą jednostką Policji albo Telefonem dla Rodziców i Nauczycieli w Sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100. To miejsca, w których można uzyskać profesjonalną pomoc.

Safer Internet. Celem tej współpracy jest podniesienie świadomości społeczeństwa, w szczególności dzieci i młodzieży, w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej, został powołany do życia Komitet Konsultacyjny zrzeszający przedstawicieli różnych ministerstw i instytucji. Policja wzięła udział w społecznej kampanii medialnej „Dziecko w Sieci” FDDS, której celem było uświadomienie zagrożeń, jakie czyhają na dzieci w trakcie korzystania z Internetu.

*Opracowano w Komendzie Głównej Policji:
kom. Dorota Dziubińska – Wydział ds. Nieletnich,
Patologii i Profilaktyki Biura Prewencji KGP,
podkom. Jarosław Myszkowski – Centralny Zespół do walki
z Handlem Ludźmi Wydziału Kryminalnego Biura Kryminalnego KGP*

Pomoc w sytuacjach wykorzystywania seksualnego dzieci online

Telefon Zaufania 116 111 służy pomocą dzieciom i młodzieży. Od 2008 roku prowadzi go Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje). Konsultanci udzielają pomocy między innymi w przypadkach:

- o uwodzenia w internecie przez dorosłych sprawców,
- o przemocy rówieśniczej z wykorzystaniem mediów elektronicznych,
- o nadużywania komputera i/lub internetu,
- o kontaktu młodych użytkowników ze szkodliwymi treściami w sieci,
- o przestępstwach internetowych, m.in. kradzieży danych, kradzieży tożsamości,
- o pytań związanych z bezpieczeństwem młodych internautów.

Kontakt z Telefonem 116 111:

- o bezpłatny numer telefonu 116 111,
- o rozmowa online - chat na stronie www.116111.pl,
- o formularz dostępny na stronie [116 111.pl](http://116111.pl).

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży działa codziennie od godz. 12.00 do 22.00.

Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100 to bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna i online dla rodziców i nauczycieli, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie przeciwdziałania i pomocy dzieciom przeżywającym kłopoty i trudności wynikające z problemów i zachowań ryzykownych takich jak: agresja i przemoc w szkole, cyberprzemoc i zagrożenia związane z nowymi technologiami, wykorzystywanie seksualne, kontakt z substancjami psychoaktywnymi, uzależnienia, depresja, myśli samobójcze, zaburzenia odżywiania.

Dyżurnet.pl to działający w ramach Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej punkt kontaktowy, tzw. hotline, do którego można anonimowo zgłaszać przypadki występowania w Internecie treści zabronionych prawem, takich jak:

pornografia dziecięca, treści pochwalające lub propagujące pedofilię, treści o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym.

Zgłoszenia do Dyżurnet.pl można kierować przez formularz kontaktowy znajdujący się na stronie www.dyżurnet.pl, na adres mailowy dyżurnet@dyżurnet.pl lub poprzez infolinię 801 615 005.

Zespół działa w oparciu o polskie prawo oraz kooperację międzynarodową w ramach stowarzyszenia INHOPE. W zależności od lokalizacji serwera (w Polsce lub poza jej granicami) informacje o treściach nielegalnych są przekazywane do Komendy Głównej Policji lub do innych punktów kontaktowych zrzeszonych w stowarzyszeniu INHOPE.

Hotline został utworzony w 2005 roku przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową w porozumieniu z Komisją Europejską w ramach projektu Safer Internet.

Dyżurnet.pl przy udziale zespołu CERT Polska przeprowadził dwie edycje testów skuteczności blokowania programów filtrujących. Ich wyniki zostały opisane w raportach *Jak skutecznie filtrować zawartość Internetu? (2007 r.)* oraz *Rozwiązania filtrujące niepożądane treści w Internecie (2009 r.)*. Projekty te miały na celu stworzenie wiarygodnych przewodników po polskojęzycznych rozwiązaniach filtrujących, promowanie idei używania programów filtrujących, jak również zbadanie funkcjonalności oraz skuteczności blokowania stron nieodpowiednich dla dzieci i młodzieży, a także nadwrażliwości filtrów na określone słowa kluczowe występujące w neutralnym kontekście.

Więcej informacji na temat działalności zespołu Dyżurnet.pl oraz procedur postępowania z treściami nielegalnymi znajduje się na stronie www.dyżurnet.pl

Pod bezpłatny numer Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12 może zadzwonić każdy młody człowiek, który nie radzi sobie z problemami w szkole lub domu, jest ofiarą przemocy, chce pomóc rówieśnikowi, potrzebuje rady czy też po prostu chce porozmawiać z kimś, kto go wysłucha i okaże zrozumienie. Dzwonić mogą również dorośli, którzy chcą poinformować o przypadkach łamania praw dziecka.

Dyżury pracowników DTZ odbywają się w dni powszednie w godzinach 8.15-20.00, istnieje także możliwość nagrania rozmowy oraz skorzystania z opcji „oddzwon” za pośrednictwem strony internetowej Rzecznika Praw Dziecka. Na dziecięcy telefon zaufania można bezpłatnie dodzwonić się z telefonów stacjonarnych oraz z telefonów komórkowych.

Oferta edukacyjna programu „Dziecko w Sieci”

Program „Dziecko w Sieci” prowadzony jest przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę we współpracy z Fundacją Orange. Jest on elementem programu Komisji Europejskiej Safer Internet. Jego ważnym elementem jest opracowywanie i szeroka dystrybucja materiałów edukacyjnych, poświęconych kwestiom bezpieczeństwa dzieci w Internecie, w tym kwestiom wykorzystywania seksualnego dzieci online.

Scenariusze zajęć oraz kursy e-learning przygotowane w ramach programu mogą być wykorzystywane podczas zajęć szkolnych, pozaszkolnych lub imprez edukacyjnych. Do ich poprowadzenia wymagana jest jedynie podstawowa znajomość specyfiki Internetu. W zasobach edukacyjnych programu znajdują się również wydawnictwa i kursy e-learning dla rodziców oraz profesjonalistów pracujących z dziećmi.

Materiały niezbędne do przeprowadzenia zajęć publikowane są w serwisie edukacja.fdds.pl. Daje on możliwość bezpłatnego pobrania scenariuszy zajęć w wersji PDF oraz wszelkich potrzebnych do realizacji zajęć materiałów multimedialnych: prezentacji, filmów, kreskówek. Nauczyciele mogą również wypełnić na stronie ankietę ewaluacyjną i otrzymać drogą elektroniczną zaświadczenie o realizacji zajęć edukacyjnych programu „Dziecko w Sieci”. Kursy e-learning dostępne są pod adresem www.edukacja.fdds.pl.

Elementem programu „Dziecko w Sieci” jest również serwis internetowy Sieciaki.pl, adresowany do dzieci w wieku 6-12 lat, który może być wykorzystany w nauce bezpieczeństwa w sieci. Grupa Sieciaków (głównych bohaterów serwisu) to dzieci dobrze znające zasady bezpieczeństwa w Internecie, które we współpracy z robotem Netrobim i Sztuczną Inteligencją zwalczają internetowe zło – Sieciuchy. Użytkownicy serwisu mają dostęp do materiałów

WARTO WIEDZIEĆ

77% dzieci nie mówi o spotkaniach z osobami poznanymi w Internecie rodzicom. (FDDS, Gemius 2006)

multimedialnych, mogą brać udział w konkursach oraz korzystać z katalogu bezpiecznych stron „Sieciakowe BeSt” – witryn sprawdzonych i certyfikowanych przez zespół projektu Sieciaki.pl.

Oferta edukacyjna programu „Dziecko w Sieci” została opracowana dla trzech poziomów edukacji szkolnej:

- klas I-III szkół podstawowych,
- klas IV-VI szkół podstawowych,
- klas I-III szkół gimnazjalnych.

Dla osób dorosłych (nauczycieli, psychologów, pedagogów oraz rodziców) przygotowaliśmy kurs w postaci e-learningu, stanowiący kompendium wiedzy o zagrożeniach dzieci i młodzieży w Internecie oraz ich zapobieganiu.

Oferta edukacyjna dla klas I-III szkół podstawowych

Zajęcia lekcyjne *Sieciaki*

Podczas lekcji dzieci oglądają trzy kreskówki, w których przez pryzmat przygód Sieciaków (grupy dzieci zwalczających w Internecie złe Sieciuchy) poznają podstawowe zagrożenia internetowe oraz zasady bezpiecznego korzystania z sieci. Proponowane w scenariuszu formy aktywności dzieci to burza mózgów, konkursy, ćwiczenia. Scenariusz zajęć jest dostępny w dwóch wersjach: pełnej (dwie jednostki lekcyjne) oraz skróconej (jedna jednostka lekcyjna).

Kurs e-learning *Poznaj bezpieczny Internet*

Kurs składa się z 8 modułów, w których dzieci poznają podstawowe zasady bezpieczeństwa w Internecie. Zadaniem użytkownika kursu jest zdobycie 7 stopni wtajemniczenia i dołączenie do drużyny Sieciaków. Kurs przewidziany jest na trzy jednostki lekcyjne.

Oferta edukacyjna dla klas IV-VI szkół podstawowych

Zajęcia lekcyjne *3... 2... 1... Internet!*

Zajęcia dotyczące szerokiego spektrum zagrożeń internetowych, m.in. przemocy rówieśniczej, kontaktów z obcymi i uzależnienia od komputera. W ich trakcie dzieci oglądają pięć odcinków kreskówki, przedstawiającej przygodę grupy uczniów szkoły podstawowej. Każdy z odcinków ma alternatywne zakończenie – bezpieczne i ryzykowne. Wybór należy do uczniów. W trakcie zajęć dzieci biorą udział w ćwiczeniach indywidualnych i grupowych. W prezentacji wykorzystywanej podczas zajęć występuje Krzysztof Hołowczyc, który zapowiada i podsumowuje prezentowane filmy. Zajęcia przewidziane są na dwie jednostki lekcyjne. Projekt opracowany wspólnie z firmą Microsoft.

Kurs e-learning *Bezpieczna przygoda z Internetem*

Kurs składa się z 7 modułów. W trakcie ich realizacji dzieci poznają zasady bezpieczeństwa w sieci oraz konsekwencje ryzykownych zachowań. Zadaniem użytkownika jest przejście przez 7 komnat, zdobycie 7 dysków wiedzy i dołączenie do drużyny Sieciaków. Kurs przewidziany jest na trzy jednostki lekcyjne.

Oferta edukacyjna dla klas I-III szkół gimnazjalnych

Zajęcia lekcyjne *Stop cyberprzemocy!*

Zajęcia poświęcone problemowi przemocy rówieśniczej w sieci. Ich celem jest zaprezentowanie uczniom zjawiska cyberprzemocy oraz uwrażliwienie ich na możliwe poważne konsekwencje tego typu działań – zarówno dla ich ofiary, jak i sprawców. Bazą do przeprowadzenia zajęć jest prezentacja krótkiego filmu, przedstawiającego przypadek cyberprzemocy w szkole. W scenariuszu proponowana jest burza mózgów, praca w grupach oraz dyskusja moderowana przez nauczyciela. Zajęcia przewidziane są na dwie jednostki lekcyjne.

Kurs e-learning *Znajomi-nieznajomi.pl*

Użytkownik kursu wciela się w rolę administratora serwisu społecznościowego i rozwiązuje problemy jego użytkowników. Jest w stałym kontakcie ze swoim szefem, który przekazuje mu polecenia i pomaga w trudnych sytuacjach. Kurs składa się z 10 modułów. W trakcie ich realizacji użytkownik zapoznaje się z najważniejszymi zagrożeniami internetowymi, ze szczególnym uwzględnieniem niebezpieczeństw związanych z serwisami społecznościowymi. Kurs przewidziany jest na trzy jednostki lekcyjne.

Oferta dla profesjonalistów i rodziców – kurs-elearning

Dla nauczycieli, psychologów, pedagogów oraz rodziców przewidziano zajęcia e-learningowe, stanowiące kompendium wiedzy o bezpieczeństwie dzieci i młodzieży w Internecie. Kurs e-learning podzielony jest na trzy moduły:

- Zagrożenia dzieci w Internecie – charakterystyka zjawiska
- Zagrożenia dzieci w Internecie – zapobieganie
- Oferta edukacyjna programu „Dziecko w Sieci”

W przygotowaniu kursów wzięli udział psychologowie, socjologowie i pedagodzy, swoim doświadczeniem dzielą się również konsultanci Help-line.org.pl, na co dzień zajmujący się rozwiązywaniem problemów, na jakie dzieci i młodzież natrafiają w Internecie. Kurs jest dostępny na stronie www.dzieckowsieci.pl, przewidujemy również jego dystrybucję w postaci płyt DVD.

Standardy i procedury

W ramach programu „Dziecko w Sieci” opracowywane są rekomendacje dla szkół dotyczące bezpieczeństwa szkolnej infrastruktury informatycznej oraz procedur reagowania instytucji oświatowych na przypadki krzywdzenia dzieci w Internecie. Dokumenty te mogą pomóc szkołom w budowaniu systemu bezpieczeństwa uczniów w sieci.

Informacje dotyczące zapobiegania zjawisku przemocy rówieśniczej w sieci zostały zebrane w poradniku dla szkół *Jak reagować na cyberprzemoc*. Zarówno to wydawnictwo, jak i inne materiały użyteczne dla szkół dostępne są w wersji elektronicznej w serwisie www.dzieckowsieci.pl.

www.saferinternet.pl

www.dyzurnet.pl

www.sieciaki.pl

www.dbi.pl

Każdy ruch w Internecie zostawia ślad

@dziecko
W SIECI

Uwodzenie dzieci w Internecie to **przestępstwo**

Organizatorzy:

działalność
Krajowa Sieć
Bezpieczeństwa

Główny Partner:

Patronat:

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
KANCELARIA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DO SPRAW RÓWNIEGO TRAKTOWANIA

Partnerzy:

